

Učiteljski tovariš

Stanovsko političsko glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani
Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Prešernova ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankozniški pism na sprejemanje. Izhaja vsak teden. Naročnina letna 60 Dtn za inostranstvo 80 Dtn. Člani občije J. U. U. plačajo list s članarino. Ogled po sentih in dogovoru, davak posebej. Pošt. šif. rač. 11.153. Telefon 3173

Vprašanje nadzorniškega izpita

Izmed vseh vprašanj naše prosvetne politike je gotovo najbolj pereče vprašanje šolskega nadzorstva, kajti od zadovoljive rešitve tega je odvisen nadaljnji razvoj našega šolstva. Zakon o narodnih šolah kraljevine Jugoslavije sicer zahteva tako za banovinske kakor za sreske šolske nadzornike določeno pedagoško kvalifikacijo, toda doslej se to še ni upoštevalo, deloma, ker ni bilo dovolj kvalificiranih kandidatov, deloma, ker so se le prečesto nameščali nadzorniki iz političnih preudarkov. Nedavno pa so po dolgem času vendarle izšla »Pravila o polaganju državnega izpita za sreskega šolskega nadzornika«, ki jih je marsikdo pozdravil kot znanilce nove prosvetne politike. Toda njegovo prvo veselje se je brž spremenilo v globoko razočaranje, ko je prečital tiste člene pravilnika, ki govore o izpitu samem. Na njih osnovi se namreč ne bodo odbirali pedagoški strokovnjaki in svetovalci učiteljstva, marveč administrativni uradniki.

Izpit sestoji iz treh delov: iz domače naloge ter ustnega in praktičnega izpita. Kandidat si domačo nalogo, ki mora biti zajeta iz sodobne pedagoške znanosti, izbere sam ter jo skrbno izdelava... sa dubljim razumevanjem u pogledu njenog vaspitnog značaja s obzirom na princip koncentracije nastave i aktivnog učenja učeničkog«. Uporabljamo literaturo mora kandidat navesti ter domačo nalogo pozneje braniti pred izpitno komisijo. Dasi sta izvirnost in s tem tudi vrednost domačih nalog pri vseh izpiti dokaj problematični, temu delu izpita ne ugovarjam. Pač pa se mi zdi nepotrebno omejevanje kandidata na načelih koncentracije in aktivnosti, ki sta sicer važni, toda daleko ne edini pedagoški načeli. Absolutno potrebno se mi tudi zdi, da se domači nalogi pridruži še ključurna, kjer bo moral kandidat obdelati kak aktualen pedagoški problem, brez uporabe pripomočkov, na osnovi svojega pedagoškega znanja in nazora.

Kandidat, čigar domača naloga prejme najmanj dobro oceno, se pripusti k ustnemu izpitu, pri katerem mora dokazati svoje znanje — ne iz celotne pedagoške skupine, kakor bi človek mislil, nego samo — iz šolske zakonodaje in administracije. Kdor le nekoliko pozna sodobno pedagogiko ter njene težnje, ve, da je ta del nadzorniškega izpita naravnost usodno nedostaten ter da more v svojih posledicah postati celo škodljiv. Kdo bi se ne javil k tako lahkem izpitu, ki obeta v čl. 17: »Izpit za sreskega šolskega nadzornika. Ima vrednost više stručne spretnosti i školski nadzornici uživaju sva prava koja daje ta spretnost.« Prav radi tega bo moralo učiteljstvo samo, odnosno njegovo predstavništvo zastaviti vse svoje sile, da se v tem delu izpitni pravilnik temeljito spremeni, tako da bodo prišli na nadzorniška mesta zares izbrani in poklicani.

Praktični izpit polaga kandidat, ki je dobil pri ustnem izpitu najmanj oceno dobro. V glavnem sestoji v tem, da kandidat... u prisustvu komisije vrši svestan pregled odredene narodne šole prema propisima Uredbe o vršenju nadzorniške službe« (Prosvetni glasnik br. 3, 1935), ki je, mimogrede povedano, polna nedostatkov. Pozneje brani pred komisijo svoj postopek. Sodim, da ne zadošča sama inspekcija, marveč da bi bilo potrebno iz razlogov, o katerih nam bo še govoriti, da kandidat pred komisijo tudi poučuje, a tu ne sme zadoščati ocena dobro, nego šele prav dobro.

Ze ta, kratki pregled dokazuje, da s predpisanim pravilnikom, čigar avtor je pokazal veliko neinformiranost, kako se nadzorniški izpit opravlja drugod, ne moremo biti zadovoljni. Kot vzorec dobrega pravilnika navajam v naslednjem belgijski primer izpita za nadzornike primarnih šol (Verheyen, Les sciences pedagogiques en Belgique. Internationale Zeitschrift für Erziehungswissenschaft III. Jg., 1933/34, 4. Heft, str. 484. — Bachem, Köln.):

1. Pismeni izpit: razprava o kaki pedagoški temi; kandidat razpolaga s časom 7—8 ur, da razvije stavljeno tezo.

2. Ustni izpit: eksperimentalna psihologija ter nje uporaba v vzgoji; psihologija otroka od 0—15. leta; obča pedagogika in metodologija; posebna didaktika pouka v zabaviščih, narodnih in pomožnih šolah; zgodovina pedagogike; šolska zakonodaja v Belgiji.

3. Praktični izpit: a) inspekcija kakega razreda z neposredno sledečim poročilom o njej; b) učni nastop pred deco v otroškem vrtcu, osnovne odn. pomožne šole.

Belgijski primer je za naše prilike poseben važen, ker ne stavi previsokih zahtev ter vkljub temu ustreza svojemu namenu: da izbere ljudi, ki bodo kos težki nadzorniški nalogi. Marsikje drugod so zahteve dokaj višje. Tako meni znani francosko-švicarski pedagog Dottrens, da naziv »šolski nadzornik« vobče ne ustreza težnjam moderne pedagogike ter

da se mora nadomestiti s primernejšim nazivom »šolski svetovalec«. (Dottrens, Le probleme de l'inspection et l'education str. 141 in 197. — Neuchatel-Paris, 1931.) — V tej zvezi (šolski svetovalec!) gl. tudi članek »Nadzorovanje narodnih šol« v »Učit. tov.« št. 35 od 27. aprila 1933. Ta šolski svetovalec bi po njegovem mnenju moral biti kvalificiran vzgojitelj, ki je dokazal svojo pedagoško ceno z najmanj 5 letnim udejstvovanjem v narodni šoli, a to iz dveh razlogov: pridobiti si mora dovolj izkustev ter vkljub temu biti še mlad in v polni posesti svojih fizičnih in psihičnih sil ter zmožen entuziazma in celo drznosti. Nadalje mora biti univerzitetnik ter dokazati svoje študije s kakršnokoli licenco, ne radi podkrepitve svojih poklicnih zaslug, nego kot dokaz svoje intelektualne vrednosti in stopnje svoje obče omike. Končno mora biti tehnik in ekspert, ki mora biti dobro podkovan v sledeči snovi: v zgodovini in filozofiji vzgoje, zgodovini in didaktiki nove vzgoje, sociologiji, otroški in eksperimentalni psihologiji, eksperimentalni pedagogiki, otroški medicini in šolski higieni, antropologiji, statistiki in testih, mladinskem skrbstvu in zakonodaji. Mimo tega mora obvladati en tuji jezik in ab solvirati primerna študijska potovanja, ki mu pokažejo vzgojstvo tujih držav.

Takšne in slične zahteve so za naše prilike vsaj za enkrat nemara zares še previsoke, toda v interesu našega šolstva moramo poskušati, da se jim vsaj približamo. Nujno namreč rabimo nadzornike, ki bodo imeli zadostno notranjo avtoriteto, potrebno nam je avtoritativno šolsko nadzorstvo v zmislu izvajanj odličnega srbskega pedagoga Hadži-Taškovića, ki zahteva (Glig. Hadži-Tašković, »Školski nadzor nije suvišan«. Pravda, 6. IX. 1934), da imej... nadzornik višu spremu od one koju imaju učitelji koje nadzirava... « A v svojih nadaljnjih izvajanjih zahteva, da nadzornik... na položaj dolazi konkursom pose izpita koji neće biti samo beznačajni ispit iz školske administracije, već ispit opšte i stručne kulture, inteligencije i sposobnosti. « V tej zvezi tolmači Hadži-Tašković avtoriteto, naglašajoč, da ne gre za avtoriteto sile, nego za avtoriteto, o kateri je francoski sociolog Durkheim pisal, da... je to moč koju nad nama vrši svaka moralna sila koju priznamo kao superiorniju, nadmoćniju od sebe. A to je upravo avtoritet vrednosti, jedini koji mama prosvetnim radnicima može imponovati... « Na žalost sedanjih pravilnik za nadzorniški izpit teh zlatih besed niti najmanj ne upošteva, odrekajoč vprav tisto (beznačajni ispit iz šolske administracije!), pred čimer je Hadži-Tašković svaril še lani.

Nastane vprašanje, kako bi bilo treba popraviti storjeno pogrško. Sodim, da se bomo morali ravnati po belgijskem primeru, ki ga moremo z neznatnimi spremembami sprejeti v celoti, pri tem pa vendar po možnosti upoštevati tudi naš sedanji pravilnik. Izpit za sreskega šolskega nadzornika bi potemtakem imel sledeče dele:

1. Pismeni izpit: a) domača naloga v zmislu predpisov sedanjega pravilnika; b) ključurna naloga (čas za izdelavo 5 ur), v kateri svojo obravnava kandidat stavljenemu temu.

2. Ustni izpit obsegaj gradivo iz pedagoške psihologije odn. mladinoslovja, pedagoške sociologije, obče pedagogike in didaktike, posebne didaktike poedinih učnih predmetov, zgodovino pedagogike, šolske higiene, zdravstvene in skrbstvene pedagogike, organizacije šolstva ter šolske zakonodaje in administracije (zadnje v zmislu predpisov sedanjega pravilnika).

3. Praktični izpit: a) učni nastop v kakem razredu narodne šole, kjer mora kandidat dokazati, da zna sam najmanj prav dobro poučevati, saj bo njegova naloga, da kot šolski nadzornik ne bo samo povedal, kako je postopati, nego to tudi pokazal; b) inspekcija v kakem razredu narodne šole v zmislu predpisov sedanjega pravilnika.

Tako izpremenjeni pravilnik pa bo moral upoštevati še nekaj: da se poslej brez nadzorniškega izpita nihče ne sme postaviti za sreskega šolskega nadzornika in da morajo tudi vsi sedanjí sreski šolski nadzorniki, ki imajo manj kakor 25 let učiteljske službe, opraviti predpisani nadzorniški izpit.

Ta ali oni bo morda mnenja, da pretiravam pomen nadzorniškega izpita. Zares, izpit sam ni niti najboljši niti najučinkovitejši kriterij, vendar je nesporna garancija ter vsekakor resnejši od raznih priporočil politikov. To mnenje podkrepiljo zadevna poročila iz drugih držav, ki zelo hvalijo uspehe nadzorniških izpitol, tako že navedeni članek o belgijskem šolstvu (Verheyen, Les sciences pedagogiques en Belgique. — Intern. Zeitschr. f. Erziehungsw., III. L, str. 488: »... L' examen d' inspection primaire a fourni ses preuves et donné d'excellents résultats... Une organisation identique en ce que concerne les choix

des inspecteurs pour l'enseignement normal et secondaire serait incontestablement une reforme heureuse... «), kjer ugotavlja njegov avtor, da bi bila enaka organizacija izbire nadzornikov za učiteljske in srednje šole nedvomno srečna reforma.

Glavni razlog, da se moramo zavzemati za pravi nadzorniški izpit, pa je v tem, da naše šolstvo bolj kakor kdaj rabi pedagoških voditeljev v pravem pomenu besede: oni naj bi bili hkrati svetovalci učiteljstvu svojega sresa, ki bi posredovali pri vsakršnem izboljšanju vzgoje in pouka, vzgajali učiteljstvo z

osebnimi razgovori, vzornimi nastopi, učiteljskimi konferencami, poskusnimi razredi in pedagoškimi razstavami. Na osnovi svojega bogatega pedagoškega znanja bi zamogli objektivno oceniti poedine učitelje, ki bi se njih avtoriteti rade volje podredili, ker bi v njih ne zrlí zgolj administrativnih uradnikov, nego to, kar moderna pedagogika z vsem poudarkom zahteva od sodobnega šolskega nadzornika: voditelje in svetovalce. Važno sredstvo za njih pravilno izbiro pa je med drugim resen in strog izpit, ki po možnosti loči zrne od plev.

Gušlav Šilih.

Učiteljske ekskurzije

Smoter učiteljskih ekskurzij naj bi bil na praktičen način spoznati stvari, ki interesirajo učitelja kot šolskega in kulturnega delavca.

Vojna je pospešila tempo človeškega ustvarjanja na vseh poljih njegovega udejstvovanja. V tej pospešeni splošni evoluciji je obsežena tudi šola. Danes se nahaja naša šola, ki je bila z vojno zadržana, pred mnogimi sodobnimi vprašanji, ki pričakujejo svoje rešitve. Učitelj kot odgovorni šolski delavec je s svojim položajem prisiljen, da sodeluje pri reševanju vsega tega, kar se tiče šole in njenega stanu. Da postane to njegovo udejstvovanje neobhodno in pozitivno se mora za stvar zanimati in ta vprašanja vsestransko poznati. In ravno v tem posledju je naš učitelj oviran zaradi izjemne okolnosti. Preveč angažiran v borbi za nacionalno osvobodjenje je bil on, kakor tudi vsa generacija te epohe, mnogo let izven stika s svojim poklicem in tudi brez domovine. Ni imel možnosti, da spremlja evolucijo šole in šolske kulture, a po instinktu, ki izhaja iz njegovega poklica je navajen, da sodeluje pri reševanju vseh družstvenih vprašanj, torej tudi onih, ki niso v tesni zvezi z njegovim poklicem. Znana je vloga predvojnega učitelja v borbi za politično svobodo i tudi sedanjega pri širjenju združništva in Sokolstva.

Da bi tudi sedaj učitelj uspešno sodeloval pri reševanju vseh onih vprašanj, ki ga interesirajo kot poklicnega in kulturnega delavca, mu je potrebno ne samo razmišljanje, marveč tudi opazovanje tamkaj, kjer so ta vprašanja že rešena. To bi se najprimerneje doseglo z izvedbo, po načrtu prirejenih ekskurzij v tuje države.

Naša centrala JUU bi mogla še letošnje šolsko leto formirati skupine 10 do 20 učiteljev(-ic) iz vseh banovin in to onih, ki imajo posebno zanimanje za posamezna kulturno šolska vprašanja. Centrala bi zbrala gotova vprašanja, ki učiteljstvo najbolj zanimajo. Odrredila bi tudi državo, v kateri so ta vprašanja uspešno rešena. Potom učiteljske organizacije v tej državi, bi se izposlovala potrebna pomoč ekskurzistom. Seznanilo bi se pristojno ministristvo o važnosti in potrebi take ekskurzije in izposlovala bi se gmotna podpora. To bi podvezle tudi vse sekcije pri svojih

banskih upravah. Pod vodstvom učitelja, ki pozna kulturne in šolske razmere ter govori jezik tega naroda, bi se izvedla ekskurzija v maju ali juniju, dokler so šole v oni državi, kamor se potuje še odprte. Člani ekskurzije bi bili obvezni, da po gotovem načrtu spoznavajo in proučujejo vse ono, kar jim je dodeljeno, in da po povratku sestavijo natančne referate, ki bi se tiskali v našem glasilu.

To bi bila kot nekaka, ne strogo vzeta, naučno šolska ekspedicija s smotrom seznaniti se s skrajnimi rezultati evolucije šolstva, spoznavati najmodernejshe tipe šolskih poslovij, šolske opravde, učil in vsega onega, kar predstavlja tehnično stran šole. Nadalje, bi imele namen spoznati organizacijo otroških vrtecev, zavetišč, višje razrede in pouk v njih, učiteljske šole, šolskih in šoli blizu stojišč kulturnih ustanov. Spoznati pedagoško in mladinsko literaturo in sploh vse kar more pritegniti pažnjo učitelja kot delavca na šolskem in kulturnem polju.

Take ekskurzije obstojajo v državah, z visoko stojiščim šolstvom. Francoski učitelji potujejo med velikimi počitnicami po vsej Evropi. Pred tremi leti je bila nekva njihova skupina v Beogradu. Ta skupina je prepotovala vse evropske države. Isto delajo tudi češki učitelji. Na iniciativo učiteljske internacionale se snujejo internacionalna ferjalna središča za učiteljstvo s smotrom, da čim več učiteljstva spozna šolske in splošno kulturne razmere v posameznih državah. S pomočjo takih ekskurzij bi gotovo spoznali mnoge stvari, ki pri nas ali ne obstojajo ali so na nezadostni višini. Z znanjem pridobljenim na ta način, bi učitelji izpopolnili svojo vlogo iniciatorjev in sodelavcev pri izvedbi vsake šolske reforme. Učiteljstvo je v najtesnejšem stiku s šolo in z narodom, je najboljši poznavalec njihovih potreb. Zaradi tega morajo vse spremembe v šoli biti izvršene s sodelovanjem učiteljstva da bodo na ta način tudi s psihološkega stališča upravičene.

Iz tega stališča bi bilo potrebno, resno razmišljati o vsakoletni prireditvi večjega števila ekskurzij v tuje države, da spopolnimo svoje znanje, dvignemo s tem svoj vpliv i s tem tudi ugled učiteljskega stanu.

V. Srnič.

Vzrok in posledica

Alkoholizem

Glede pijančevanja je dravska banovina na zelo slabem glasu. V vinorodnih krajih ljudje zavživajo mnogo vina, posebno v lelih, ko tega ne morejo prodati, v hribih pa popijejo mnogo žganja. Posledice tega so nedeljski pretepi in poboji. Zaporí se polnijo in orožniki imajo posebno ob nedeljah polne roke dela. Da je dravska banovina glede nezakonskih otrok kakor tudi glede zločinstva na drugem mestu od banovin v državi, je kriv predvsem alkohol. Alkoholiki propadajo telesno in duševno, zavajajo cele rodbine v revščino in bedo in spravljajo na svet dedno obremenjene generacije. Po statistiki jetnišnic, je nad 50% zločinov pripisovati posrednemu in neposrednemu vplivu alkohola. To je dalo misliti. Začela se je intenzivna propaganda med ljudstvom proti alkoholu. Posebno intenzivna borba proti alkoholu se je vodila v kmetsko nadaljevalnih in v gospodinjsko nadaljevalnih šolah. Pa tudi na osnovnih šolah učiteljstvo ni zamudilo nobene prilike za treznostno propagando.

Po nekod so se ustanovila razna društva, ki goje treznostno misel. Delo »Svete vojske« je znano. »Treznost« deluje predvsem pri srednješolski mladini. V Puconcih se je ustanovilo »Društvo prijateljev zdravja«. Tudi »Sokole«, »Jadranska straža«, »Rdeči križ« in »Društva kmetskih fantov in deklet« so napovedali alkoholu boj.

Ta sistematična borba proti alkoholu že več let zaznamuje vendarle nekaj uspeha. Starši ne silijo več otrokom vina, le botri ob priliki birme še vedno mislijo, da brez vina ni pravega birmanskega dneva. Tudi odrasli pičejo manj kot prej, gostilne na deželi so precej prazne. Opaža se, da mladina že opušča vino. Ponekod se je posrečilo mladino navdušiti za šport, za lepo knjigo ali pa se je priregnala k delu v dramatičnih odsekih in se je

tako izognila nevarnosti, da poseda v prostem času po gostilnah.

Tudi gospodarska kriza je močno olajšala delo propagatorjem treznostnega gibanja. Le v vinorodnih krajih, kjer vina ne morejo prodati, je v tem pogledu še vedno žalostno. To opažamo posebno v Metliškem srezu, kjer je ob enem tudi pomanjkanje dobre pitne vode, pa tudi v srezih Črnomelj, Ptuj, Murska Sobota, Celje, Maribor in Brežice in glede pitja žganja v škočjeloškem srezu.

V teh krajih je učiteljeva propaganda silno težka. Mnogo lažja in uspešnejša je protialkoholna propaganda v osnovnih šolah. Mnogi otroci so se opovedali vinu in so se vpisali med »Mlade junake«. Od 179.236 otrok na osnovnih šolah dravske banovine je 42.763 Mladih junakov in 48.666 Mladih junakinj. Skupaj tedaj 91.429, kar nam da 51% od vseh šoloobveznih otrok. V primeru s prejšnjim letom je število Mladih junakov na osnovnih šolah narastlo za 13.133. Mladi Junaki imajo tudi svoj poseben mladinski list »Mladi junak« z odločno protialkoholno tendenco. Mogoče te statistike na nekaterih šolah ne jemljejo dovolj resno, je pa protialkoholno gibanje pri nas zares nujno in vse učiteljstvo bi moralo sodelovati pri boju proti alkoholizmu.

Če hočemo imeti resne uspehe na tem polju, bi morali omejiti število gostiln. Treznostnemu gibanju bi se morala posvetiti večja pozornost že na učiteljišču, kjer naj bi se pripravi bodoči učitelji za intenzivnejši boj proti alkoholizmu pri nas. Omejiti pa bi se morala tudi prosta žganjekuha in preprečiti ali vsaj omejiti bi se morali razni plesi in veselice, ki so sicer brez vsakega moralnega in kulturnega pomena, a se na njih mnogo pije.

Treba bo misliti tudi na sanatorij za alkoholike, ki je za dravsko banovino, res nujno potreben. Po večletnem prizadevanju znanega psihijatra Forela se je ustanovil pred leti tak sanatorij v Švici in ker se je obnesel, so ga povzele vse moderne države.